

Сабірова А. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ
БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
ТА РИЗИКІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ**

Бюро кредитних історій (БКІ) є ключовою інфраструктурою інформаційного забезпечення кредитного ринку. В умовах повномасштабного воєнного вторгнення традиційні підходи до збору та обробки даних про позичальників виявилися недостатніми: масова міграція населення, руйнування активів, а також перебої в економічній діяльності призвели до того, що ретроспективні кредитні дані частково втратили свою прогностичну цінність. Водночас стрімка цифровізація фінансового сектору створила принципово нові технологічні можливості для ефективної адаптації діяльності БКІ до сучасних кризових реалій.

Нормативне визначення БКІ закріплене у ст. 3 Закону України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» № 2704-IV від 23 червня 2005 р. «Бюро кредитних історій – це юридична особа, виключною діяльністю якої є збір, зберігання, використання інформації, яка складає кредитну історію». Ст. 15 також встановлено виключний характер предмета діяльності бюро та вимогу ліцензування [1].

У наукових дослідженнях це визначення отримує економічне наповнення. Р. С. Квасницька характеризує БКІ як спеціалізований інститут фінансової інфраструктури, що перетворює розрізнені транзакційні дані на структурований аналітичний ресурс для прийняття кредитних рішень, наголошуючи на інформаційно-посередницькій природі їхньої діяльності [5, с. 22]. У колективній монографії Р. С. Квасницької, І. О. Доценко та Л. А. Вітюк БКІ визначаються як елемент інформаційної архітектури ринку, що знижує транзакційні витрати кредитування та підвищує його доступність [6]. Поєднання обох підходів дає підстави розглядати БКІ як ліцензовану небанківську установу зі спеціальним статусом, що виконує системну посередницьку функцію на інформаційному сегменті фінансового ринку.

О. А. Бабич трактує цифрові інструменти як технологічні рішення на основі штучного інтелекту, аналітики даних, блокчейну, хмарних обчислень та

API-інтерфейсів, що змінюють спосіб надання, обробки й захисту фінансової інформації та дозволяють автоматизувати прийняття рішень, управляти ризиками і виявляти шахрайство в режимі реального часу [2, с. 9]. О. А. Базилінська розширює це розуміння, акцентуючи увагу на тому, що цифровий кредитний механізм є ефективним важелем взаємодії позичальників з фінансовими установами саме завдяки використанню цифрових технологій як інструментів подолання інформаційної асиметрії [3].

Таким чином, для БКІ цифрові інструменти – це не просто технічні засоби, а механізми, що конвертують розрізнені дані у форму, придатну для прийняття аналітично обґрунтованих кредитних рішень.

Впровадження відкритих програмних інтерфейсів (API) докорінно змінило модель надання послуг БКІ. Завдяки API-інтеграції банки, мікрофінансові організації та небанківські кредитори отримують доступ до баз даних БКІ безпосередньо під час обробки кредитної заявки, скорочуючи час перевірки до секунд.

Одним із найважливіших цифрових інструментів сучасних БКІ є скорингові моделі, побудовані на основі аналізу великих масивів даних (Big Data) та алгоритмів машинного навчання. Сучасні моделі інтегрують значно ширший спектр інформації: поведінкові характеристики клієнта в онлайн-сервісах, патерни оплати комунальних послуг і телекомунікаційних рахунків, транзакційну активність. За даними Звіту НБУ про фінансову стабільність за грудень 2023 р., в умовах воєнного стану альтернативні дані набули принципового значення, оскільки дозволяють відновлювати кредитні профілі позичальників, чия фінансова активність була перервана через вимушене переміщення або пошкодження майна [7].

Критичним цифровим інструментом є також системи виявлення та запобігання шахрайству. БКІ накопичили унікальні масиви даних про шахрайські транзакції та скомпрометовані ідентифікаційні дані, на основі яких алгоритми машинного навчання будують предиктивні моделі аномалій. В умовах воєнного стану значущість цього інструменту додатково зростає через масштабні кібератаки на фінансову інфраструктуру, а також збільшення кількості спроб шахрайства з використанням скомпрометованих персональних даних.

Переведення баз даних і операційних систем до захищених хмарних середовищ стало критично важливим для забезпечення безперервності роботи БКІ в умовах воєнного стану. Фізичні руйнування та енергетичні обмеження становлять ризик для стаціонарної серверної інфраструктури, тоді як хмарні рішення забезпечують відповідну географічну дистрибуцію даних і можливість відновлення роботи у дуже короткі терміни. Л. Гриценко та співавтори підкреслюють, що цифрові трансформації безпосередньо впливають на рівень фінансової безпеки та прозорості відповідних фінансово-економічних відносин [4, с. 170].

Специфічним для умов воєнного стану напрямом є також використання цифрових інструментів для відновлення кредитних профілів внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Це забезпечує ВПО реальний доступ до кредитних ресурсів для відновлення господарської діяльності та є важливим елементом соціально-економічної реінтеграції [8].

Таким чином, цифрові інструменти як сукупність технологічних рішень на основі API, Big Data, штучного інтелекту та хмарних обчислень трансформували БКІ з пасивних сховищ даних на динамічні аналітичні платформи. API-інтеграції, автоматизований скоринг та системи Anti-Fraud суттєво підвищили ефективність і безпеку кредитного ринку, а хмарна інфраструктура забезпечила операційну стійкість в умовах воєнного стану.

Здатність БКІ адаптуватися до безпрецедентних кризових явищ підтверджує їхню системну значущість і доводить необхідність подальшого розвитку цифрового інструментарію – зокрема в напрямі RegTech та розширення бази альтернативних даних – як необхідної умови ефективного функціонування та відновлення фінансового ринку України.

Список використаних джерел:

1. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2704-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>.
2. Бабич О. А. Вплив цифровізації на фінансові інституції. Київський економічний науковий журнал. 2023. № 3. С. 7-13.
3. Базилінська О. А. Теоретичні аспекти реалізації кредитних послуг в умовах розвитку цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-12>.

4. Гриценко Л., Захаркіна Л., Захаркін О., Новіков В., Чухно Р. Вплив цифрових трансформацій на прозорість фінансово-економічних відносин та фінансову безпеку України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. Т. 3. № 44. С. 167-175.
5. Квасницька Р. С. Сучасні реалії співпраці бюро кредитних історій та банківських установ. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 1. С. 21-27.
6. Квасницька Р. С., Доценко І. О., Вітюк Л. А. Сучасні аспекти діяльності бюро кредитних історій в Україні. Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: collective monograph / by Zhydovska N. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2021. Pp. 279-285.
7. Офіційний сайт Національного банку України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf.
8. Офіційний сайт Українського бюро кредитних історій. URL: <https://www.ubki.ua>.

Д-р екон. наук Семенча І. Є., Лісунова О. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПРИБУТОК ЯК ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ключовим фактором розвитку підприємства є прибуток, який виступає основним фінансово-економічним ресурсом реалізації його стратегії. Він забезпечує фінансову стійкість, самофінансування та можливості для інвестиційної діяльності. Ефективне управління прибутком дозволяє покривати поточні витрати, виконувати фінансові зобов'язання та спрямовувати кошти на модернізацію виробництва, впровадження інновацій і розширення ринків збуту. Системний підхід до формування, розподілу та використання прибутку створює передумови для підвищення конкурентоспроможності та реалізації довгострокових стратегічних цілей підприємства.

Формування, облік та управління прибутком як фінансовим ресурсом розвитку досліджують численні вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В., Вудвуд В. В., Сьомкіна Т. В., Гужавіна І. В., Згурська О. М., Ларіонова К., Капінос Г. В. Вони аналізують сутність прибутку, його роль як фінансового результату, підходи до формування та розподілу, а також методи управління для забезпечення фінансової стабільності, інвестицій та реалізації стратегічних цілей підприємства.